

הפילהרמונית הישראלית, העונה ה-89

תל אביב: 5 * הפילהרמונית בג'ניס * יוני 2026

איגו מצמאכר, מנצח

דניס קוז'וחין, פסנתרן

ליאור שליין, מנחה

קונצרט למנויים מס' 5

תל אביב, היכל התרבות ע"ש צ'רלס ברונפמן, אולם הקונצרטים ע"ש לאוי

הפילהרמונית בג'ניס | יום ה' | 4.6.26 | י"ט בסיוון תשפ"ו | 21:00

היצירות בקונצרט

מוריס ראוול (1875-1937): קונצ'רטו ברה מז'ור לפסנתר ליד שמאל

ולתזמורת

כ-19 דקות

דברי הסבר:

הקונצ'רטו לפסנתר ליד שמאל הוזמן על ידי פאול ויטגנשטיין, פסנתרן אוסטרי שאיבד את זרוע הימנית בחזית הרוסית בחודשים הראשונים של מלחמת העולם הראשונה. ויטגנשטיין היה הבן השביעי של אחת המשפחות הנכבדות ביותר בווינה ואחיו של הפילוסוף לודוויג ויטגנשטיין. אחרי המלחמה היה נחוש בדעתו לא לוותר על הקריירה שלו והקדיש מאמצים בלתי נלאים לפתח טכניקה מעוררת השתאות ביד שמאל. נכסיה של משפחתו אפשרו לו להזמין יצירות לנגינה ביד שמאל ממלחינים נודעים כפרוקופייב, הינדמית, בריטן וראוול. האתגר שהציב בפניו ויטגנשטיין ריתק את ראוול עד כדי כך שקטע את כתיבת הקונצ'רטו לפסנתר בסול מז'ור והקדיש את זמנו ללימוד יסודי של יצירות קודמות שנכתבו ליד שמאל.

ויטגנשטיין קיבל את יצירתו של ראוול ב-1931 והיה הסולן בביצוע הבכורה שלה ב-17 בינואר 1933 בפרז. הוא לא היה שלם לחלוטין עם היצירה והתעורר ויכוח בין השניים עקב דרישתו של ויטגנשטיין להכניס ביצירה שינויים. ראוול עמד על שלו ובסופו של דבר הכיר הפסנתרן ביצירת המופת של ראוול כ"יצירה גדולה".

זוהי אחת מיצירותיו הדרמטיות ביותר של ראוול. "ביצירה מעין זו", הסביר המלחין, "חיוני ליצור את הרשם שהמרקם אינו דליל מזה של תפקיד הכתוב לשתי הידיים. אי לכך, נקטתי בסגנון הקרוב יותר לסוג הרציני יותר של קונצ'רטו מסורתי. ייחודו בכך שאחרי חטיבה ראשונה בסגנון מסורתי זה מתחולל שינוי פתאומי ומתחילה מוזיקת ג'אז". בשלהי שנות העשרים של המאה העשרים התיידד ראוול עם ג'ורג' גרשווין. הוא אהב מאוד את המוזיקה של גרשווין ואת מוזיקת הג'אז של מועדו הארלם שהמלחין האמריקאי הציג בפניו.

הקונצ'רטו כתוב בפרק ממושך אחד. הוא נפתח במעמקים החשוכים ביותר של התזמורת כשהקונטרבסון העגמומי משמיע את הנשוא הראשי. הקרנת עונת בנושא בלזי, שבהמשך יגשים את מלוא פוטנציאל הג'אז הטמון בו. קטע תזמורתי ארוך בעוצמה הולכת וגוברת יוצר ציפייה לכניסתו המאוחרת של הפסנתר. הפסנתרן מנגן לבדו קדנצה וירטואוזית, שופעת אקורדים וקטעי ג'אז, המשתרעת על פני המקלדת כולה. ראוול תיאר את הקטע כאילתור, אולם הוא כתוב בצורה מדוקדקת. המפעם (טמפו) מואץ באפיזודת הג'אז הבאה. "רק בהדרגה", כתב ראוול, "מתחוויר כי אפיזודת הג'אז בנויה מנשאי החטיבה הראשונה". הפסנתרן מוביל בקטע דמוי "מחול מוות". נשוא הקרנת מפתחת היצירה מנגן עתה על ידי בסון סולו, עם ליווי בלזי של תוף צד, תיבה סינית

וחצוצרה מעומעמת. ראול חוזר על נושא זה בעקשנות גדלה והולכת והוא מככב בקדנצה האדירה והמסיימת.

כתבה: אורלי טל

לודוויג ואן בטהובן (1770-1827): סימפוניה מס' 6 בפה מז'ור, אופ' 68 ("הפסטורלית")

התעוררות רגשות עליצות בהגיענו לחיק הטבע: אלגרו מא
נון טרופו
תמונה ליד הפלג: אנדנטה מולטו מוסו
מפגש עליז של איכרים: אלגרו
הסערה: אלגרו
שירת רועים, רגשות שמחה והודיה לאחר הסופה: אלגרטו

כ-40 דקות

דברי הסבר

בטהובן היה ידוע כאוהב טבע מושבע, והעדיף לשהות לבדו בחיק הטבע מאשר בחברת בני האדם. אחד מידידיו האנגלים כתב עליו: "...מעולם לא פגשתי אדם שפרחים או עננים מעניקים לו אושר כה רב!" הדוכסית תרזה פון ברנסוויק הוסיפה: "...הטבע היה לבטהובן המפלט היחיד בגבור עליו סערת רעיונותיו המוזיקליים".

ההלחנה לא באה לבטהובן בקלות. בטיולים הרגליים הארוכים מחוץ לכותלי ביתו, בשדות וביערות, תמיד נשא בכיסו פנקס קטן ועיפרון, ובכל פעם שעלה רעיון מוזיקלי במוחו היה משרבט אותו בפנקסו. משחזר לביתו היה מעתיקו על דף תווים, אולם עד אשר רעיון זה או אחר לבש צורה והשביע את רצונו של בטהובן, עבר הרעיון מטמורפוזות רבות.

חרף אהבתו הרבה לטבע, מפתיע לגלות כי בטהובן כתב מעט מאוד יצירות בהשראתו, למשל, הסונטה לפסנתר מס' 15 ברה מז'ור

אופ' 28 ("פסטורלית") משנת 1801. את הסימפוניה השישית, ה"פסטורלית", אכן הלחין בהשראת הטבע שכה אהב בעת ששהה בחודשי הקיץ של 1807 ו-1808 בעיירה הייליגנשטדט. כיום הייליגנשטדט היא פרבר של וינה, אולם באותה עת הייתה אזור כפרי מחוץ לעיר, שבו נהג בטהובן למצוא מפלט מחומה ומרעשיה של העיר. הסימפוניה עוסקת בהנאות הכפריות, בשמחות הפשוטות של בני הכפר וכן ביפי הטבע מחד לעומת אופיו הפראי והבלתי מרוסן בעת סערה מאידך. אולם, אין זו יצירה תוכניתית עם תיאורי טבע מדויקים בצלילים, כדוגמת "עונות השנה" מאת ויוולדי (-1741 1678). סימפוניה זו היא בעיקר פרי התרשמויותיו של המלחין מן הטבע ומן הנוף. בעמוד הראשון של התוכנית לקונצרט הבכורה של היצירה, שהתקיים בווינה ב-22 בדצמבר 1808, כתב בטהובן: "סימפוניה פסטורלית, או זיכרונות מחיי הכפר (יותר הבעת רגשות מאשר ציור)". הוא סבר כי "ציור מוגזם בכלים מוזיקליים מאבד את האפקט שלו". למרות זאת, העניק המלחין כותרות משנה לפרקים, בעלות תוכן ציורי עתיר השראה.

כבר מההתחלה שולטים בסימפוניה השישית סולמות בהירים ואווריריים וכן מרקם התואם את מטרת היצירה. הנעימות משופעות במרווחים נעימים של טרצות וסקסטות (מרווחים בני שלושה ושישה צלילים) וכן בצלילים מוחזקים באריכות (drone), המאפיינים שירה עממית. הפרק הראשון, עם כותרת המשנה "התעוררות רגשות עליצות בהגיענו לחיק הטבע", מציג נושא פסטורלי אביבי. הפרק כולו משקף רגשות ותחושות בצלילים ושורה עליו אווירה נעימה ונינוחה.

הפרק השני, "תמונה ליד הפלג", מתאר תמונת טבע מעט יותר מדויקת: צלילי פכפוך המים בכלי הקשת הנמוכים, טרילים (סלסולים) המתארים את משחק קרני השמש והרוח, וגם קולות הזמיר, השָלו והקוקייה נשמעים לקראת סופו של הפרק.

הפרק השלישי מכונה "מפגש עליז של איכרים" ואווירתו שונה תכלית שינוי מזו של שני הפרקים הקודמים לו. זהו סקראצ' מלא חיים, המשופע במקצבי מחול כפריים ובצלילים חדים של כלי נשיפה. לאחר חטיבת הטרוו הריקודית שב הסקראצ' במשנה מרץ.

הסערה הפורצת בפרק הרביעי קוטעת באחת את שמחת בני הכפר וצוברת תאוצה לכל אורך הפרק. הברקים, הרעמים והרוח המשתוללת מובעים בטרמולו (הרעדה) המקוטע של הצ'לי והקונטרבסים, במקצבים המהירים ובצלילים החדים של כל התזמורת, עד להתפרצות מרשימה בשיאה. עם שוך הסערה נרגעת האווירה בהדרגה.

הפרק המסיים, "שירת רועים, רגשות שמחה והודיה לאחר הסופה", מנוגן כהמשך לפרק הקודם, ללא הפסקה ביניהם. הוא נפתח בנגינת הקלרינט והקורן, הנשמעים ככלי נגינה של הרועים. יתר כלי התזמורת חוברים אליהם לכוראל חגיגי שופע אופטימיזם, החותם את היצירה.

בטוהובן היה המחדש הגדול של מבנה הסימפוניה בתחילת המאה ה-19, והשפיע רבות על המלחינים שבאו בעקבותיו. תקציר היריעה מלתאר כאן את כל חידושיו בתחום זה, אולם אחד מהם בולט במיוחד ביצירה מקסימה זו: סימפוניה זו היא היחידה מבין תשע הסימפוניות שכתב שבה חרג המלחין מן הנוסחה המקובלת של סימפוניה בת ארבעה פרקים, והוסיף פרק חמישי.

כתבה: צילי רודיק

האומנים המשתתפים

איגו מצמאכר, מנצח

איגו מצמאכר מוכר ברחבי העולם בזכות מחויבותו לביצוע יצירות מהמאה ה-20 והמאה ה-21. כמנצח באולמות קונצרטים ובבתי אופרה, כמחבר ספרי עיון וכמנהל פסטיבלים, הוא מצליח להפוך מוזיקה חדשה למוכרת ולהפיח חיים חדשים ברפרטואר המוכר.

הוא מנצח בקביעות על תזמורות מובילות בעולם, בהן הפילהרמונית של וינה, תזמורת רדיו בוואריה, התזמורת הפילהרמונית של רדיו צרפת, הפילהרמונית של אוסלו, התזמורת הסימפונית של רדיו שוודיה, הפילהרמונית של לה סקאלה, תזמורת קליבלנד, הפילהרמונית הצ'כית, הסימפונית של וינה ואנסמבל מודרן.

בעונת הקונצרטים הנוכחית הוא מנצח על סימפוניות מאת מהלר בפלרמו ("התחיה") ובקלן (סימפוניה מס' 7), מוביל תוכנית של מוזיקה אמריקאית עם התזמורת הסימפונית הגרמנית של ברלין, ומחבר בין "שלוש ליטורגיות קטנות" מאת מסיאן לבין הסימפוניה מס' 13 ("באבי יאר") מאת שוסטקוביץ'. לא מכבר הוא חזר לאופרה הלאומית של פריז עם הפקה חדשה של "סאטיאגרהא" מאת פיליפ גלאס. הוא מנצח על יצירות רבות מאת הנס ורנר הנץ בסן קרלו, בפרנקפורט, ובפסטיבל זלצבורג, ומוביל סדרת קונצרטים ברחבי וינה עם הסימפונית של וינה, תזמורת רדיו וינה, ואנסמבל קלאנגפורום וינה.

בעונת הקונצרט האחרונות איגו מצמאכר ניצח בין היתר על הפקות חדשות של אופרות מאת ריהם אנסקו, נונו, ורדי, הנצה, ר' שטראוס ושוסטקוביץ'. הוא הוביל חמישה סיורים ברחבי אירופה עם תזמורת הנוער ע"ש גוסטב מהלר. יחד עם תזמורת הרדיו של הנובר וכמה מקהלות מקומיות הוא הוביל ביצועים של "שירי גרה" מאת שנברג, הרקוויאם של ברליוז, הסימפוניה השמינית של מהלר, והמיסה של ברנשטין.

הדיסקוגרפיה הנרחבת של מצמאכר כוללת, בין היתר, את קונצרטי השנה החדשה בהמבורג בשנים 1999-2004, ביצוע הבכורה של הסימפוניה התשיעית של הנצה עם הפילהרמונית של ברלין, ואת יצירתו התזמורתית האחרונה של מסיאן, "ברקים על המעבר..." עם הפילהרמונית של וינה. לאחרונה יצאו לאור שתי הקלטות חדשות שלו עם אנסמבל מודרן.

זוהי הופעתו הראשונה עם הפילהרמונית הישראלית.

דניס קוז'וחין, פסנתרן

בעונת הקונצרטים הנוכחית הפסנתרן דניס קוז'וחין חוזר לרויאל פסטיבל הול עם תזמורת פילהרמונית, לאולם הקונצרטהאוס עם הפילהרמונית ההולנדית כחלק מסיור קונצרטים לאומי עם מנצחם הראשי לורנצו ויטי, ולאולם מגרו באתונה, לביצוע מכלול הקונצ'רטי של רחמיניוב בכמה ערבים רצופים. בין ההופעות הבולטות הנוספות של קוז'וחין בעונה זו: הופעות בכורה עם התזמורת הסימפונית של טורונטו ומנצחה גוסטבו חימנו ועם התזמורת הסימפונית של בלטימור ומנצחה ג'ונת'ן היורד, תזמורת האלה, תזמורת רדיו שטוטגרט, התזמורת הלאומית של ליל, הסימפונית של איסלנד, וסיור במזרח הרחוק הכולל הופעות עם התזמורת הסימפונית הלאומית של טאיוואן, הסימפונית של הונג קונג, ורסיטלים בפונהג, טגו וטוקיו.

בעונת הקונצרטים האחרונות ניגן קוז'וחין כסולן עם הפילהרמונית של אוסלו, התזמורת הסימפונית NHK, הסימפונית הלאומית של וושינגטון, התזמורת הלאומית הדנית, קאמרטה זלצבורג, התזמורת הפילהרמונית המלכותית, הסימפונית הסקוטית של ה-BBC, התזמורת הסימפונית של דאלאס, מלברן וסן פרנסיסקו, הפילהרמונית המלכותית של שטוקהולם והתזמורת הסימפונית של קלן. בקונצרטים אלה ניגן תחת שרביטם של רפאל פאיירה, ריאן בנקרופט, אלן אלטינוגלו, יאקוב הרושה, פאבו ירבי, כריסטיאן מצ'לארו, דניאל בארנבוים, האנו לינטו, סר סיימון ראטל, דליה סטסבקה, סאנטו-מתיאס רובל ואחרים. הוא הופיע גם בריטלים בקרנגי הול, אולם קונצרטהאוס, בזאר בבריסל, המוזיקפריין בווינה, הפילהרמוני בפריז ובקלן, הקונצרטהאוס בשטוקהולם, אולם פייר בולז בברלין ואולם ויגמור בלונדון. מלבד הופעותיו כפסנתרן, קוז'וחין החל להופיע בתור מנצח.

מאז זכייתו בתחרות המלכה אליזבת ב-2010 הופיע קוז'וחין עם הסימפונית של לונדון, תזמורת קונצרטהאוס המלכותית, הפילהרמונית של רוטרדם והתזמורת הממלכתית של ברלין. הוא מבקש כנגן רסיטלים ומוזיקה קאמרית, ומופיע בפסטיבלים המובילים בעולם, לרבות הפסטיבלים בורביה, גשטאד, דרזדן, צינדלי וירושלים, כמו גם בפסטיבל הפרומס של ה-BBC.

הדיסקוגרפיה העשירה של קוז'וחין, אומן Pentatone, כוללת הקלטות ליצירות מאת מנדלסון, צ'ייקובסקי, גריג, ראוול וגרשווין.

דניס קוז'וחין הוא בוגר בית הספר למוזיקה המלכה סופיה במדריד, שם למד בהדרכתם של דמיטרי בשקירב וקלואדיו מרטינס-מהנר. לאחר שהשלים את לימודיו שם למד באקדמיה לפסנתר של אגם קומו, שם נעזר בהדרכתם של פו צונג, סטיניסלב יודניץ', פיטר פרנקל, בוריס ברמן, צ'ארלס רוזן ואנדראס שטייר, ובשטוטגרט עם קיריל גרשטיין.